

ข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์

ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน

Policy Proposal Promoting the Proper Role of Monks on Juvenile Development

จิรพรรณ นิลทองคำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Jeerapan Niltongkam

Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

Email : ajanjee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของบทบาทและบทบาทที่คาดหวังของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน 2) ศึกษาและนำเสนอตัวแบบบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน 3) วิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน 4) ศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน การวิจัยเป็นแบบผสม การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรในพื้นที่จังหวัดราชบุรี 5 กลุ่ม จำนวน 400 คน สุ่มแบบบังเอิญ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมเชิงนโยบาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของบทบาทของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และบทบาทที่คาดหวังของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ตัวแบบบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน แบ่งเป็น 3 ด้านหลัก คือ 1) บทบาทด้านการอบรมสั่งสอน 2) บทบาทด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี และ 3) บทบาทด้านการบริหารวัด 3. องค์ประกอบที่ส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ได้แก่ 1) เจ้าอาวาส 2) ประชาชนในชุมชนและศรัทธาจากญาติโยม 3) โรงเรียนและครู 4. ข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน แบ่งได้ คือ 1) ส่งเสริมศักยภาพพระสงฆ์ 2) ส่งเสริมองค์การและกิจกรรมความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) พัฒนาการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

คำสำคัญ: ข้อเสนอเชิงนโยบาย; การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์; การพัฒนา; เด็กและเยาวชน

Abstracts

The objectives of this research were to study 1) the current roles and expected roles of Buddhist monks in juvenile development 2) the proper roles model of Buddhist monks in juvenile development at present 3) factors toward the promotion of Buddhist monks role in juvenile development and 4) policy recommendations on promoting the proper roles of Buddhist monks in juvenile development at present. This research was conducted with mixed methods. For quantitative part, the sample group of this research comprised 5 groups of population in Ratchaburi 400 persons by accidental sampling. For qualitative part, the in-depth interview and policy meeting were conducted 30 people in total. The data were analyzed by using content analysis.

The research findings were as follow: the current roles of Buddhist monks in juvenile development at present were overall in moderated levels, the expected roles of Buddhist monks in juvenile development the expected role of Buddhist monks in juvenile development were overall in high levels. 2. the proper roles model of Buddhist monks in juvenile development at present were including: 1) teaching 2) good role model 3) managing their temples to be attracted to juvenile 3. The factors toward the promotion of Buddhist monk's role in juvenile development were abbots and faith form Buddhism, school and teacher. 4. The policy recommendations on promoting the proper roles of Buddhist monks in juvenile development at present were covered including promoting the potential of monks, supports organization and cooperation activities of relevant agencies and develop morals teaching and learning in school.

Keywords: The Proposed Policy; Promote The Proper Role of Buddhist Monks; Juvenile Development

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสังคมส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของเด็กเยาวชนยุคใหม่จำนวนไม่น้อย ติดเกม ติดวัตถุนิยม หลงไหลท่องเที่ยวโซเชียล มีพฤติกรรมเปลี่ยน คัดค้านใจเร็วขาดการวิเคราะห์ ปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว ชุมชนมีระยะห่าง ต่างจากสมัยเก่าคนในสังคมยุคนั้นอยู่กันอย่างสันติสุข รู้จักสนิทคุ้นเคย เป็นครอบครัวขยาย พ่อแม่ออกไปทำงานในเรือกลสวนไร่นา ทั้งลูก ๆ ไว้ให้ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ช่วยเลี้ยงและดูแล สั่งสอนอบรม วัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงามมีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่าง เช่น คนในหมู่บ้านมีของและอาหารก็แบ่งปัน ถึงหน้าเกี่ยวข้าวก็มีการลงแขกช่วยเกี่ยวข้าวให้กันโดยไม่คิดค่าแรง ทำให้เด็กมีจิตใจเอื้อเฟื้อช่วยงานคนอื่นไปด้วย ทุกเช้า พ่อแม่ หรือปู่ย่า หรือตายายพาลูกหลานออกมาทำบุญตักบาตรพระ เมื่อถึงวันพระก็พาเข้าวัดทำบุญ อธิษฐาน (ผดุง จิตเจื้อจุน, 2562 : ออนไลน์) ในปัจจุบันพระสงฆ์ก็ยังมีการแสดงบทบาทพัฒนาทุกกลุ่มคนรวมถึงเด็กและเยาวชน บทบาทพระสงฆ์ยังไม่ได้สูญหาย การใช้หลักศาสนาและคำสอนของพระสงฆ์ยังมีความสำคัญ คนไทยยังเข้าวัดจำนวนไม่น้อยเพียงแต่บทบาทการแสดงและชี้นำที่เหมาะสมของพระสงฆ์เป็นเรื่องที่ควรมีการส่งเสริม เพราะพระสงฆ์จำนวนมากมีความดีงาม ทั้งนี้พระครูปัญญธรรมสาทร (คารมยธิตมโม) ; โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺญ. (2562 : 253-264) ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน พบว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่สังคม สามารถชี้นำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสันติ

สุข มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีความสมัคสมานสามัคคี รู้จักการใช้ชีวิตที่ดีตลอดถึงการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม พระสงฆ์จึงเป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน และการพัฒนามนุษย์เชิงสร้างสรรค์ โดยการใช้หลักธรรมพัฒนาจิตใจ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนช่วยคิดช่วยทำในการจัดกิจกรรมประเพณีแข่งเรือยาว โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัด กิจกรรม เช่น ใช้เป็นสถานที่เก็บเรือ ซ่อมฝีพาย และจัดการแข่งขัน ส่งเสริมเยาวชนใช้เวลาว่างในการออกกำลังกายโดยไม่คำนึงถึงผลแพ้ชนะ ให้โอกาสแก่เยาวชนในชุมชนได้ร่วมกิจกรรม สร้างกิจกรรมส่งเสริมความ สามัคคีระหว่างเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน สร้างรายได้ให้แก่ฝีพาย รวมถึงคนในชุมชน และลดปัญหาภาวะยาเสพติดในชุมชน (พระครูโกศลธรรมานุสิฐ และคณะ, 2564 : 107-119)

ทว่าในปัจจุบันยังมีพฤติกรรมพระสงฆ์บางกลุ่มกลายเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้พุทธศาสนิกชนกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะอุบาสก และอุบาสกได้กำลังตั้งคำถามว่า “พระสงฆ์บางรูปกำลังเป็นต้นเหตุแห่งวิกฤติศรัทธา” กล่าวคือ เป็นต้นเหตุที่กลุ่มคนที่มีศรัทธา หรือมีศรัทธาคลอนแคลนในพระพุทธศาสนากำลังเสื่อมศรัทธา และทำให้กลุ่มคนที่ไม่ศรัทธาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หันหลังให้แก่พระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ภาพลักษณ์ของวัดและพระสงฆ์ถูกลดคุณค่าลงอย่างมาก ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อวัดและพระสงฆ์น้อยลง เกิดวิกฤติศรัทธาที่พุทธศาสนิกชนมีต่อพระภิกษุ ทั้งภิกษุรูปที่ประพฤติดี และลามไปถึงพระภิกษุรูปอื่นๆ ในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์กรสงฆ์ในภาพรวม (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2563 : ออนไลน์) ตัวอย่างผลสำรวจเช่น ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 55.84 ระบุว่า พระสงฆ์ตัดไม่ขาดจากทางโลก หลงในวัตถุนิยม ลาภ ยศ สรรเสริญ ตำแหน่งทางสงฆ์ หรือบริโภคนิยม รองลงมา ร้อยละ 49.76 ระบุว่า พระสงฆ์ไม่อยู่ในหลักพระธรรมวินัยทำให้มีข่าวฉาวเป็นประจำ เช่น พระสงฆ์เสพยาบ้า ดื่มสุรา พฤติกรรมไม่ดีกับสีกา พุดจาไม่สุภาพมีพฤติกรรมก้าวร้าว ร้อยละ 40.32 ระบุว่า การสร้างค่านิยมหรือความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญ การถวายทาน การสร้างศาสนสถาน การบริจาคสิ่งของแบบผิด ๆ ร้อยละ 31.36 ระบุว่า การบิดเบือนหลักคำสอนของพุทธศาสนา (นิดา โพล, 2563 : ออนไลน์)

จังหวัดราชบุรีซึ่งอยู่ใกล้เมืองหลวงของประเทศ มีวัฒนธรรมหลากหลาย มีวัดจำนวนมากถึง 414 แห่ง และมีจำนวนมากที่ดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เช่น วัดเขาวัง วัดถ้ำสิงโตทอง วัดพระศรีอารย์ วัดมหาธาตุ วัดชาวเหนือ เป็นต้น พระสงฆ์กับเด็กและเยาวชนยังพอมีเชื่อมโยงเพียงเล็กน้อยในรูปแบบครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทว่าในความเป็นจริงปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนยังมีให้เห็นเป็นห่วง เด็กอาชีวะยกพวกไล่ตีกันกลางถนนในตัวเมืองราชบุรี สร้างความวุ่นวายและสร้างความหวาดกลัวให้แก่ประชาชนที่ใช้รถใช้ถนน เพราะเกรงว่าจะโดนลูกหลง และคลิปดังกล่าวได้มีการแชร์ออกไปจำนวนมาก รวมทั้งมีผู้เข้ามาแสดงความคิดเห็นต้องการให้หน่วยงานเข้ามาช่วยแก้ปัญหาเด็กช่วงตีกันรายวันอย่างจริงจัง (ผู้จัดการออนไลน์, 20 สิงหาคม, 2562 : ออนไลน์) ความสับสนในการถูกล่อลวงค้าประเวณี ข่าวการปราบปรามการค้ามนุษย์ขยายผลแก๊งค้าประเวณีเด็ก รวบผู้ซื้อบริการได้ 3 คนในจังหวัดราชบุรีพบอดีตนักการเมืองท้องถิ่นด้วย ในข้อหากระทำชำเราเด็กอายุ ไม่เกิน 15 ปี ซึ่งไม่ใช่ภรรยาของตนเอง ด้วยเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม พรากเด็ก

อายุยังไม่เกิน 15 ปี ไปเสียจากบิดา มารดาเพื่อการอนาจาร (ไทยรัฐออนไลน์, 20 สิงหาคม 2563 : ออนไลน์) นับเป็นความเสี่ยงต่อการสูญเสียทุนมนุษย์ที่เป็นอนาคตของชาติ หากไม่มีการปกป้องดูแลและชี้แนะการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง

บทความวิจัยนี้จึงเป็นการเสนอคำตอบสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้เห็นว่าพระสงฆ์ในปัจจุบันมีการแสดงบทบาทการพัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับเหมาะสมหรือไม่ สิ่งใดเป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัด และควรมีการส่งเสริมพระสงฆ์อย่างไรเพื่อให้เกิดการแสดงบทบาทอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นการค้นหาคำตอบที่มีคุณประโยชน์ต่อการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ โดยพิจารณาสภาพปัจจุบันและความคาดหวังการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน และศึกษาแนวทางวางตัวแบบการแสดงบทบาทที่เหมาะสม รวมถึงการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมพระสงฆ์ให้แสดงบทบาทในการพัฒนาทุนเด็กและเยาวชนของชาติให้เข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวังของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาและนำเสนอตัวแบบบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (mixed method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ บุคคลที่มีอายุระหว่าง 13 ปีถึง 60 ปี ผู้อยู่อาศัยใน 10 อำเภอของจังหวัดราชบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอบางแพ อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอวัดเพลง อำเภอปากท่อ อำเภोजอมบึง อำเภอสวนผึ้ง และอำเภอบ้านคา ทั้งนี้ทำการคำนวณจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ที่ระบุว่ามีความจำนวน 376,571 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นหน่วยวิเคราะห์เชิงปริมาณ กำหนดขนาดตัวอย่างตามที่ระบุไว้จากตารางของยามาเน ได้จำนวน 400 คน โดยแบ่งตัวอย่างออกเป็น 5 กลุ่ม ทั้งนี้กลุ่มที่รวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) พ่อแม่/ผู้ปกครอง 2) ครู/อาจารย์ 3) พระสงฆ์ 4) ประชาชนใน

ชุมชน และ 5) เด็กและเยาวชน แบ่งสัดส่วนแต่ละกลุ่มจำนวนเท่ากันเพราะไม่รู้จำนวนประชากรแต่ละกลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มละ 80 คน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัดราชบุรี และ บุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน เน้นเลือกทำการเจาะลึกจากผู้มีคุณสมบัติโดยตรงและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน

2. เครื่องมือการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) และแบบสัมภาษณ์

2.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามแบบสอบถามประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 เนื้อหาทั้งหมดเป็นคำถามปลายปิดรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบันของบทบาทและบทบาทที่คาดหวังของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ใช้รูปแบบมาตราประมาณค่า การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เลือกสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling)

2.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์เจาะจงผู้ที่เป็นพระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งมีแนวประเด็นคำถามสำคัญในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนยุคปัจจุบันควรได้รับการพัฒนาด้านใดบ้างเพื่อให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของประเทศ พระสงฆ์ควรมีบทบาทที่เหมาะสมอย่างไรในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน และองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้พระสงฆ์แสดงบทบาทด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมมีอะไรบ้าง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

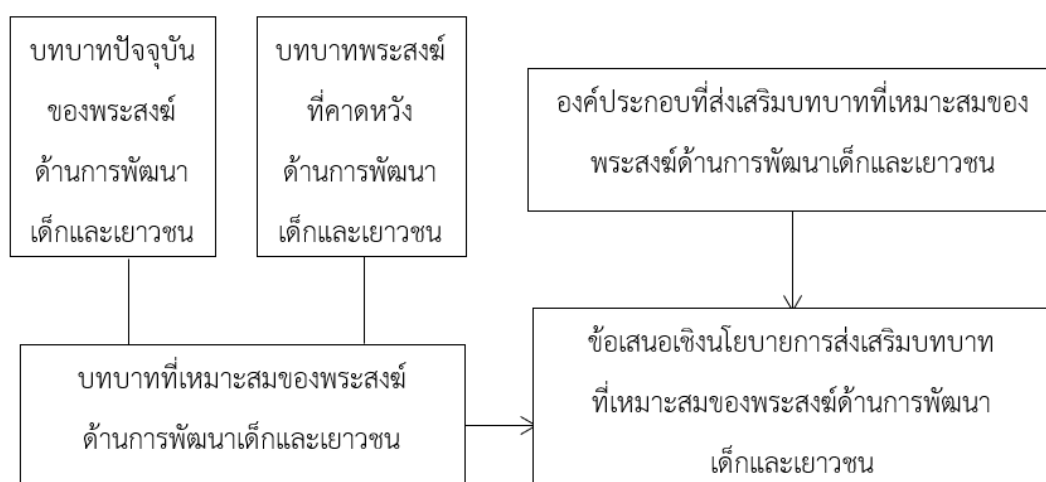
หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทและบทบาทที่คาดหวังของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเยาวชนใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาในเชิงคุณภาพที่เน้นกระบวนการอุปมาน ใช้หลักการตีความหมายในเชิงตรรกะ (analytical induction)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน เป็นดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันของบทบาทและบทบาทที่คาดหวังของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน แสดงข้อมูลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีมุมมองว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่เน้นการแสดงบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.465$, S.D. =.615) โดยแสดงบทบาทด้านสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามเป็นลำดับแรก ($\bar{X}=3.563$, S.D.=.767) ลำดับรองลงมา 3 ด้าน ได้แก่ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชนทั้งด้านศีลธรรมและการประพฤติปฏิบัติ ($\bar{X}=3.558$, S.D. =.842) แสดงธรรมในวันพระและวันในเทศกาล สอดแทรกคติธรรมคำสอนที่เป็นประโยชน์ ($\bar{X}=3.558$, S.D. =.818) และ เป็นนักเทศน์ที่ดี มีเทคนิคสร้างแรงดึงดูดใจในการรับฟัง จูงใจเพื่อการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.558$, S.D. =.796) ลำดับท้ายสุดคือ สร้างช่องทางการสอนเด็กและเยาวชนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ($\bar{X}=3.283$, S.D. =.842) เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า

พระสงฆ์หลายท่านไม่มีทักษะความชำนาญในด้านการสร้างช่องทางการสอนผ่านสื่อออนไลน์และเครื่องมืออุปกรณ์ไม่มีความพร้อม

สำหรับบทบาทที่ประชาชนในจังหวัดราชบุรีคาดหวังต่อพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.061$, S.D. = 0.753) ลำดับแรก คือ ใช้กฎระเบียบปฏิบัติและการเชิญชวนให้ปฏิบัติตามระเบียบเกี่ยวกับการแต่งกายเข้าวัดของเด็กและเยาวชน ($\bar{X}=4.175$, S.D. = 0.867) แต่ทั้งนี้ การพิจารณาข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบความคาดหวังในบทบาทด้านนี้สอดคล้องกันกับความคิดเห็นของประชาชนบางส่วนแต่ไม่ใช่ทั้งหมด และพระสงฆ์บางส่วนเท่านั้นเห็นว่าเป็นบทบาทที่ควรทำแต่เป็นลักษณะการเชิญชวนมากกว่าบังคับ อาจมีการจัดผ้านุ่งสวยๆ ให้เปลี่ยนเป็นการเชิญชวนทางอ้อมเมื่อเด็กเยาวชนชอบแล้ว ถ่ายเซลฟี่ลงโซเชียล นับเป็นประโยชน์ที่ดึงดูดเด็กและเยาวชนให้เข้าวัดมากขึ้น ลำดับรองลงมา คือ สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ($\bar{X}=4.160$, S.D. =.822) ส่วนลำดับท้ายสุด คือ จัดกิจกรรม/โครงการแก้ปัญหา เช่น การรักษาเยาวชนติดยาเสพติด ($\bar{X}=3.960$, S.D. =.967) เป็นประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางส่วนมองว่าเกินกำลังพระสงฆ์ด้วยข้อจำกัดด้านบุคลากรในวัด งบประมาณ และความรู้ความสามารถ

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มพ่อแม่/ผู้ปกครอง ครู/อาจารย์ พระสงฆ์ ประชาชนในชุมชน และเด็กเยาวชน สามารถแสดงในรูปกราฟดังภาพที่ 2 ดังนี้

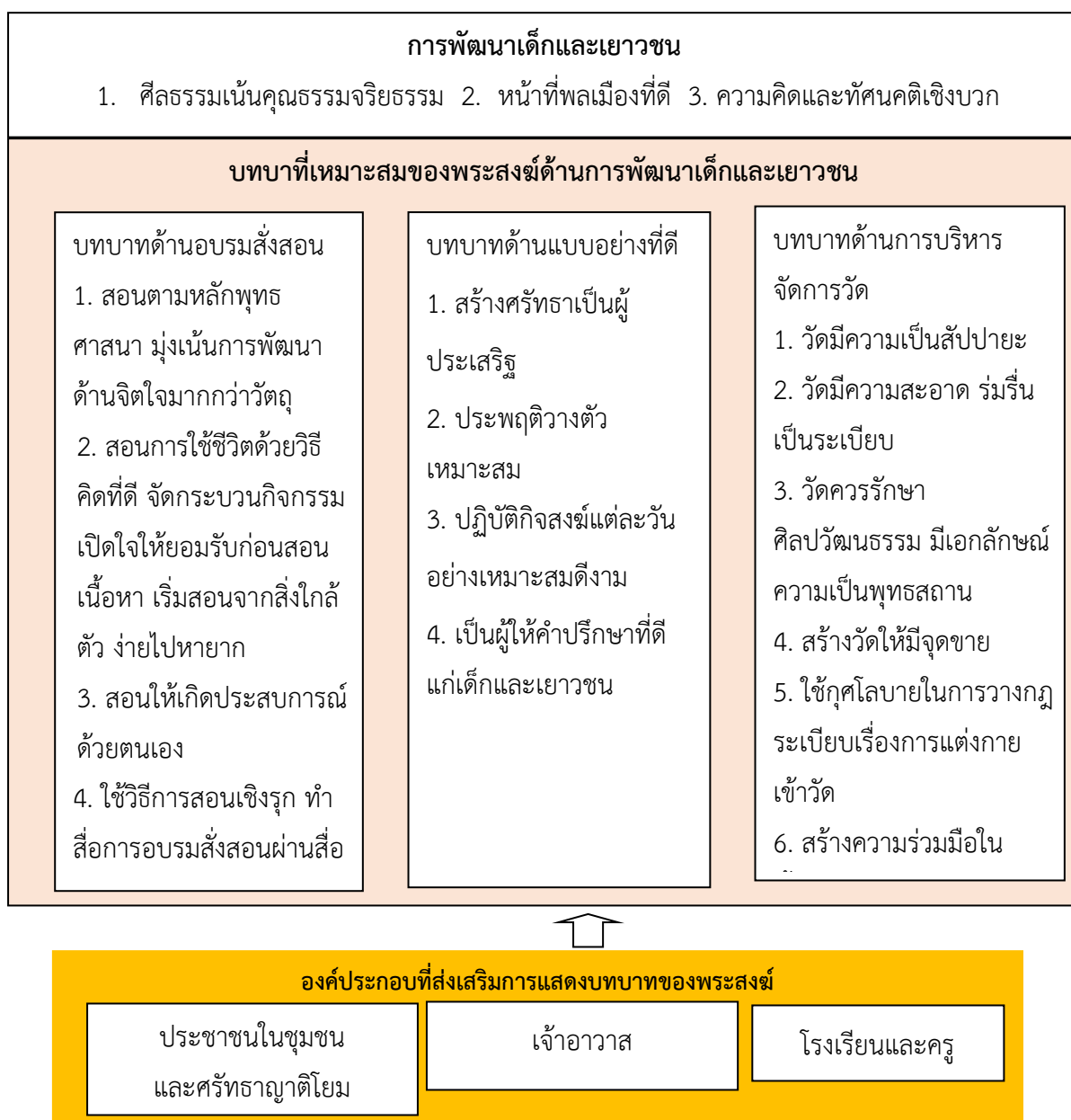

แผนภาพที่ 2 แสดงบทบาทในปัจจุบันของพระสงฆ์และบทบาทที่คาดหวังของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

จากภาพกราฟพบว่า กลุ่มครูอาจารย์มีความคิดเห็นการแสดงบทบาทปัจจุบันของพระสงฆ์ในระดับสูงที่สุด หากประกอบการวิจัยเชิงคุณภาพครูอาจารย์เห็นภาพครูพระในโรงเรียน รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนมากกว่ากลุ่มอื่น ในความคิดเห็นของครูอาจารย์ พระสงฆ์มีการแสดงบทบาทด้านการอบรมสั่งสอนธรรมะ ปลุกฝังความเป็นพุทธมามกะ อันสอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพและสภาพการปฏิบัติงานซึ่งโรงเรียนและครูมีความเกี่ยวพันกับพระสงฆ์มาก ด้วยมีครูพระทำหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียน และมีการดำเนินกิจกรรมอบรมเด็กและเยาวชนโดยมีพระสงฆ์เป็นพระวิทยากร

ผลการศึกษาความคาดหวัง พบว่า กลุ่มพ่อแม่/ผู้ปกครอง กลุ่มครู/อาจารย์ และกลุ่มพระสงฆ์มีความคาดหวัง การแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนระดับสูง ขณะที่ประชาชนในชุมชนมีความ คาดหวังสูงกว่าเล็กน้อยต่อเยาวชนซึ่งมีความคาดหวังต่อพระสงฆ์ต่ำสุด แสดงให้เห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนให้ ความสนใจต่อพระสงฆ์น้อยลง

2. ผลศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และข้อ 3 นำเสนอตัวแบบบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน และองค์ประกอบส่งเสริมบทบาท เป็นดังภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 ตัวแบบบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน สรุปลจากการประชุมเชิงนโยบาย แบ่งเป็น 3 ด้านหลัก ดังนี้

3.1 ด้านส่งเสริมศักยภาพพระสงฆ์

3.1.1 ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้มีการพัฒนาความรู้ อยู่เสมอและบทบาทของพระสงฆ์ที่เหมาะสมด้านหลักธรรมและปฏิบัติอย่างเหมาะสม และประเมินคุณสมบัติก่อนจัดให้ทำหน้าที่ครูพระ

3.1.2 ส่งเสริมพระสงฆ์ให้มีความรู้ที่ต่อก่อนการปฏิบัติการพัฒนาเด็กและเยาวชน ทั้งทางโลกและทางธรรม วิธีการถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสมกับสภาพสังคม การพัฒนาเด็กและเยาวชน ตลอดจนความต้องการเหมาะสมกับวัย เพื่อสามารถนำไปใช้อย่างเหมาะสมกับบริบทในแต่ละพื้นที่

3.1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนพระสงฆ์ให้มีความพร้อมทางด้านภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ เพื่อรองรับการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศเพื่อการเผยแผ่ในวงกว้าง

3.1.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์เป็นพระนักออกแบบและจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความดี เช่น โครงการธนาคารความดี โครงการทรัพยากรดินถิ่นเกิด

3.1.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับบุคคล และวัยของเด็กและเยาวชนพร้อมทั้งเหมาะสมกับสภาพสังคมในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคสารสนเทศ ที่จะสามารถเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและเกิดความรู้ ความเข้าใจ จนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้

3.1.6 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะของพระสงฆ์ด้านการสอน เทคนิคการสอน สอดคล้องกับวัยของเด็กและเยาวชน รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบัน และให้มีการเรียนรู้ทางโลกทั่วไป

3.1.7 ส่งเสริม พัฒนาศักยภาพครูพระ พระวิทยากรให้มีความรู้ทางโลกและทางธรรม การสื่อสารที่อย่างมีลักษณะเป็นสื่อกลางในการเชื่อมหลักธรรมเข้ากับการดำรงชีวิตตามสถานการณ์ของสังคม การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม ทศนคติ ค่านิยมความเชื่อของคนในสังคมที่เปลี่ยนไป

3.2. ด้านส่งเสริมและสนับสนุนองค์การและกิจกรรมความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2.1 รัฐควรจัดให้มีระบบกลไกกำกับดูแลการใช้พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ให้พระสงฆ์ด้านบทบาทการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน เช่น ทำเพจ ไลฟ์สดทางยูทูบ อย่างเหมาะสม รวมทั้งให้คำแนะนำการสื่อสาร

3.2.2 ส่งเสริมความเข้มแข็งและประสานความร่วมมือของบ้านวัดโรงเรียน (บ ว ร) รวมทั้งหน่วยราชการ ในการสร้างจิตสำนึกเด็กและเยาวชนในการเข้าถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา และการสนับสนุนงบประมาณที่ปฏิบัติงานได้จริง

3.2.3 ส่งเสริม พัฒนา การดำเนินกิจกรรมทางด้านพุทธศาสนาในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของวัด เช่น การบวชสามเณรภาคฤดู การเข้าค่ายคุณธรรม ค่ายพุทธบุตร

3.2.4 ส่งเสริม การสร้างความร่วมมือขององค์กรและเครือข่ายการจัดทำและพัฒนาการผลิตสื่อสร้างสรรค์เพื่อเผยแพร่หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

3.2.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรทางพระพุทธศาสนาบูรณาการร่วมกันในการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเชิงรุกให้กับเด็กและเยาวชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ต่อเนื่อง ทัวถึง มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด และเหมาะสมกับสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน

3.2.6 ส่งเสริมงบประมาณต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วัด/ศูนย์การปฏิบัติธรรม และสถานศึกษาของพระสงฆ์ เพื่อนำไปใช้ในการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของเด็กและเยาวชน โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการจัดการในแต่ละสถานที่ เช่น ศูนย์วิปัสสนาไร่เชิญตะวัน อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

3.2.7 ส่งเสริมให้มีการวางนโยบายการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านกิจกรรมของสงฆ์ และงบประมาณ ควรจัดสรรงบประมาณกิจกรรมของสงฆ์เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3.2.8 ส่งเสริมให้มีองค์กรชุมชนตรวจสอบพฤติกรรมพระสงฆ์ในพื้นที่ และมีการประเมินที่ทำงานร่วมกับเป็นเครือข่าย ระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น พระวินยาธิการ และชุมชน เพื่อให้เป็นหน่วยสอดส่อง โดยทำการประเมินอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อสร้างศรัทธาต่อประชาชน เป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กและเยาวชนเดินตาม

3.2.9 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักการบริหารจัดการวัดให้สอดคล้องกับชุมชนและโรงเรียนในยุคปัจจุบัน ประกอบกับการพัฒนาภูมิทัศน์ภายในวัดให้เอื้อต่อการดึงดูดเด็กและเยาวชนให้เข้าวัดเพิ่มมากขึ้น เช่น มีหลักธรรมคำสอนในจุดต่างๆ โดยใช้ในรูปแบบคิวอาร์โค้ดอธิบายประวัติพระพุทธรูป คติธรรม สถานที่สำคัญ

3.3 ด้านพัฒนาการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

3.3.1 การพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ให้มีการเพิ่มเติมคำอธิบายรายวิชาด้านคุณธรรม จริยธรรม ในรายวิชาต่าง ๆ ให้ชัดเจน และจัดตั้งหรือแต่งตั้งพระสงฆ์มาบรรยายอย่างเป็นรูปธรรม

3.3.2 บรรจุรายวิชาศีลธรรม ในหลักสูตรการเรียนการสอนเช่นหลักสูตรสมัยเก่า

3.3.3 ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียน โดยมีการดำเนินการเป็นเครือข่ายร่วมกันระหว่างโรงเรียนและวัด นิมนต์พระสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรม และสร้างเสริมคุณในศีลธรรมจริยธรรมที่ชัดเจนและเข้มแข็ง

3.3.4 ส่งเสริมการจัดตารางรายวิชาการสอนด้านธรรมะให้กับพระสงฆ์เป็นผู้ รับผิดชอบดูแลให้มีบทบาทการประเมินผลการเรียนการสอน เด็กและเยาวชนในโรงเรียนทั้งก่อนการสอนและหลังการสอน

3.3.5 สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้กับโรงเรียน เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดหาพระวิทยากร ที่มีความรู้ความสามารถที่มีศักยภาพสูงและมีสถานที่สอนธรรม ที่มีอุปกรณ์และพื้นที่เป็นสัดส่วนต่อการเรียนการสอน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปราย 3 ประเด็น ดังนี้

1. เด็กและเยาวชนควรได้รับการพัฒนาด้านศีลธรรมมุ่งเน้นคุณธรรมจริยธรรม รู้จักหน้าที่พลเมืองที่ดี มีความคิดและทัศนคติเชิงบวกนับเป็นคุณสมบัติที่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนคุณภาพ เป็นที่ต้องการของสังคม ทั้งนี้ พระปลัดสมชาย ดำเนิน และคณะ (2564 : 196-205) วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามกรอบนวลักษณ์ของวิทยาลัยสงฆ์ พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ พบว่า นิสิตควรให้ความสำคัญในการที่จะพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงต้อง สามารถวิเคราะห์ถึงปัญหา ทั้งนี้สืบพงษ์ ธรรมชาติ และ พระครูอรุณสิงหธรรม (2558 : 89-100) ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระครูประภัสสรธรรมวิธาน (มิ่ง ปภสฺสโร) พบว่า การพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาเน้นที่การพัฒนาคน เพื่อให้คนมีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา โดยการประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ดำรงชีวิตอยู่บนรากฐานแห่งสัจจะหรือความจริง ไม่หลงงมงาย มีความพอเพียง รู้จักช่วยเหลือตนเอง ให้สามารถพึ่งตนเองได้ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้พระสงฆ์ต้องมีบทบาทเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นสำคัญ ประกอบการอบรมสั่งสอนด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เข้าใจเด็กและเยาวชนสอนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ให้เกิดความคิดด้วยตนเอง ตามหลักการสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงวางหลักการเนื้อหาการสอน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 52) การยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย และการเล่านิทานประกอบการสอน ช่วยให้เข้าใจความได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้จำแนก เห็นจริง และเกิดความเพลิดเพลิน ทำให้การเรียนการสอนมีรสยิ่งขึ้น นอกจากนี้การบริหารจัดการวัดให้ดึงดูดเด็กและเยาวชนหันมาเข้าวัดนับเป็นบทบาทสนับสนุน ซึ่งสืบพงษ์ ธรรมชาติ และ พระครูอรุณสิงหธรรม (2558 : 89-100) ได้แสดงข้อค้นพบไว้ คือ กระบวนการ พัฒนาสังคม โดยใช้หลัก 8 ส. ในหลัก ส. เสนาสนะ พัฒนาให้วัดทั้งในส่วนศาสนสถาน และศาสนวัตถุให้เป็นวัดเป็นอาวาส มีเขตพุทธาวาสธรรมาวาส และสังฆาวาส ส. สมณธรรม คือ การจัดให้วัดมีกิจวัตร กิจกรรม และพิธีกรรมที่เกื้อหนุนในการประพฤติวัตรปฏิบัติ เช่น การศึกษาพระธรรมวินัย ทำวัตรสวดมนต์เช้าเย็น ลงพระอุโบสถแสดงอาบัติชำระศีลาจารวัตรให้หมดจด อยู่กลดปฏิบัติ

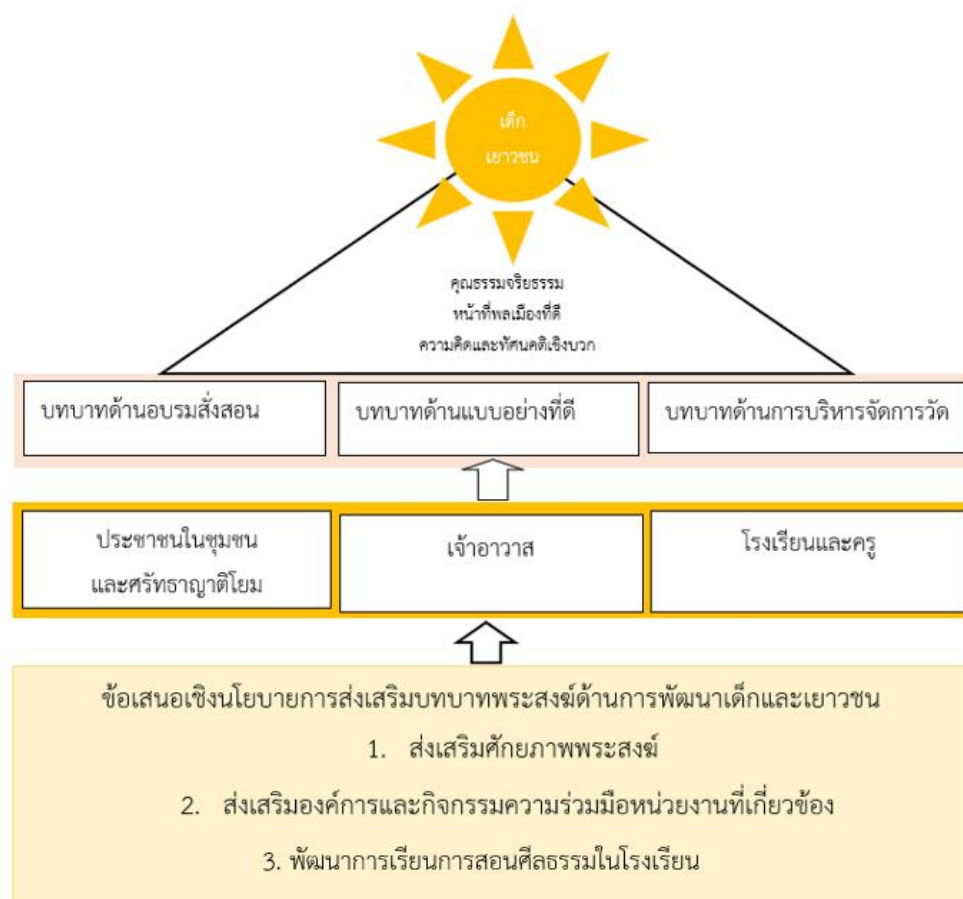
ธรรมเจริญสมาธิภาวนา ทำให้จิตใจสงบ เข้าพบรับโอวาทและปฏิบัติบำรุงพระอุปัชฌาย์อาจารย์ ออกบิณฑบาต ปัดกวาดวัดให้ร่มรื่นสมกับบรมณีย์สถานแหล่งปลูกฝังความดีของประชาชน

2. องค์ประกอบที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคการแสดงบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนพบว่า พ่อแม่ไม่เป็นปัจจัยที่ส่งเสริม และในปัจจุบันยังค่อนข้างเป็นอุปสรรค พ่อแม่ไม่นำเยาวชนเข้าวัด ตัวพ่อแม่ก็ไม่เข้าวัด บางคนห้ามลูกไม่ให้เข้าวัดเพราะมีความกลัวในหลายประการ พระครูโพธิสุวรรณคุณ (มานพ จันทาโก) (2559 : 31-47) บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัญหาอุปสรรคพระสอนศีลธรรมขาดการทบทวนความรู้ให้กับ นักเรียน ครูพระสอนศีลธรรมไม่เพียงพอ บรรยากาศในการเรียนและการจัดเวลาในการสอนไม่เหมาะสมต่อผู้เรียน ยิ่งไปกว่านั้นยังขาดการร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด และสถานราชการส่งเสริมสนับสนุนทางการศึกษา

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนควรส่งเสริมทั้งด้านศักยภาพของพระสงฆ์ ให้มีทักษะการอบรมสั่งสอนทันยุคทันสมัย รวมทั้งส่งเสริมความเข้มแข็งและประสานความร่วมมือของบ้านวัดโรงเรียน (บวร) รวมทั้งหน่วยราชการในพื้นที่ ให้ร่วมมือกันสร้างจิตสำนึกเด็กและเยาวชนในการเข้าถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา และการสนับสนุนงบประมาณที่ปฏิบัติงานได้จริง และต้องนำรายวิชาศีลธรรมกลับเข้ามาในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน จัดชั่วโมงการสอนของพระสงฆ์ให้มากขึ้นกว่าในปัจจุบันที่น้อยจนแทบมองไม่เห็นผล และให้อำนาจการประเมินกับครูพระ ไม่ใช่ให้ท่านเป็นแค่องค์ประกอบที่ทำให้กระบวนการทำงานของโรงเรียนเป็นตามเงื่อนไขการทำงาน ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยการจัดตารางเวลาสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนของพระสงฆ์ให้ชัดเจนมากขึ้น ไม่วางทับซ้อนกับรายวิชาอื่น พระครูโพธิสุวรรณคุณ (มานพ จันทาโก) (2559 : 31-47) บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัญหาอุปสรรคหนึ่งคือ บรรยากาศในการเรียนและการจัดเวลาในการสอนไม่เหมาะสมต่อผู้เรียน ยิ่งไปกว่านั้นยังขาดการร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด และสถานราชการส่งเสริมสนับสนุนทางการศึกษา เช่น สื่อ อุปกรณ์ต่างๆ และนวัตกรรมเทคโนโลยี ไม่มีความหลากหลาย และไม่เท่าทันภาวะการณ์ในปัจจุบัน ส่วนกิจกรรมยังขาดการนำเสนอข้อมูลที่สนับสนุนการศึกษาต่อผู้เรียน

สรุปองค์ความรู้

จากองค์ความรู้ที่กล่าวมาสรุปได้ดังภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 องค์ความรู้ข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสม
ของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปพิจารณาหาแนวทางการบริหารจัดการศรัทธาให้เกิดในใจเด็กและเยาวชนให้มีความเชื่อมั่นในพระสงฆ์และพระธรรมคำสอน เพื่อให้พวกเขาเกิดความคิด กล่อมเกลา สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ซึ่งควรปฏิบัติในเชิงรุก เน้นการสอนเรื่องความกตัญญู การเทศนาสั่งสอนสอดแทรกหลักธรรม หลักศาสนาในชีวิตประจำวัน เนื้อหาสาระรอบตัว ตามสถานการณ์ต่าง ๆ

ที่มีความทันสมัยเหมาะกับยุค เหมาะกับวัยเด็กและเยาวชนทำให้น่าสนใจ การปฏิบัติตนในเหมาะสมกับการเป็นพระสงฆ์ บริหารจัดการวัดให้ดึงดูดเด็กและเยาวชนมาพักผ่อน ย้อนสติตนเองยามมีปัญหา

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายจากการวิจัยเป็นข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะในส่วนการพัฒนาหลักสูตร นำวิชาศีลธรรม และหน้าที่พลเมืองกลับมาเป็นวิชาหลักในการเรียนการสอน นักเรียน นักศึกษาในทุกระดับ วางรากฐานชีวิตเด็กและเยาวชนด้วยพระธรรมคำสอนที่ไม่ใช่แค่กระพี้ แต่ต้องให้เข้าใจแก่นและศรัทธาในการปฏิบัติไม่ใช่พิธีกรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงและแนวทางการฟื้นฟูสังคมในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หาสาเหตุการเบี่ยงเบนและทำให้เกิดความหลวมและอ่อนตัวในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ

2. ศึกษาวิธีการสร้างจิตสำนึกของผู้มีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความตระหนักถึงทุนมนุษย์ที่มีคุณค่า การเลี้ยงดู การเรียนการสอน การเกื้อกูลกันในสังคมควรมีวิธีการอย่างไรที่ทำให้สังคมเกิดความเอื้ออาทร ช่วยเหลือ คอยสอดส่องดูแลการเจริญเติบโตของเด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง จริงใจ ให้พวกเขามีเส้นทางเดินที่ถูกต้อง มีคุณธรรมนำชีวิต มีจิตสาธารณะ และมีทัศนคติเชิงบวก

เอกสารอ้างอิง

- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). ปคม.พาคอมมานโดบุกรุกบุรีรัมย์ ผู้ต้องหาเอี่ยวค้ายาเสพติด-ซื้อประเวณีเด็ก. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/crime/1914279>
- สืบพงษ์ ธรรมชาติ และ พระครูอรุณสิงหธรรม. (2558). ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประกาศธรรมวิธาน (มิ่ง ปภสฺสโร). วารสารมหาจุฬานาครธรรม. 2 (2), 89-100.
- นิดาโพล. (2563). ความศรัทธาของประชาชนต่อองค์กรพระสงฆ์ในสถานการณ์ปัจจุบัน. ออนไลน์. แหล่งที่มา https://nidapoll.nida.ac.th/survey_detail?survey_id=185
- ผดุง จิตเจื้อจุน. (2562). สถานการณ์ปัจจุบันของเด็กและเยาวชนไทย นำวิกฤตในอนาคตยิ่งน่าเป็นห่วง. มติชนออนไลน์. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561. แหล่งที่มา: https://www.matichon.co.th/columnists/news_1313057
- ผู้จัดการออนไลน์. (2562). พ่อเมืองราชบุรีหือด่วน เหตุเด็กอาชีวะตึกกลางถนน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/local/detail/9620000079621>.
- พระครูโกศลธรรมมานุสิฐ และคณะ. (2564). บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศ. 6 (1), 107-119.

- พระครูปัญญาธรรมสาทร (คารมยฐิตธมโม), โสวิทย์ บำรุงศักดิ์ และพระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา. (2562). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ตำบลหนองหลัก อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Buddhist Education and Research*. 5 (2), 253-264.
- พระครูโพธิสุวรรณคุณ (มานพ จันทาโก). (2559). บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารสมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 5 (1), 31-47.
- พระปลัดสมชาย ดำเนิน, จันทร์ทรงพล ธ., หิรัญบุรณะ ว. และ สมถวิลผ่องใส ช. (2564). การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามกรอบบวรลักษณ์ของวิทยาลัยสงฆ์ พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ. *วารสาร มจรพุทธปัญญาปริทรรศน์*. 6 (2), 196-205.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). *พุทธวิธีในการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สว.พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2559). สถานการณ์พุทธบริษัทในสังคมไทย : ศรัทธาวิปริตหรือวิกฤติศรัทธาออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561. แหล่งที่มา: <https://www.mcu.ac.th/article/detail/460>.